RETTENS DOM (Fjerde Afdeling)

30. marts 2000 *

I sag T-65/96,

Kish Glass & Co. Ltd, Dublin (Irland), ved advokat M. Byrne, og med valgt adresse i Luxembourg hos Arendt og Medernach, 8-10, rue Mathias Hardt,

sagsøger,

mod

Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber, først ved R. Lyal, Kommissionens Juridiske Tjeneste, og R. Caudwell, der er udstationeret som national tjenestemand ved Kommissionen, derefter under den mundtlige forhandling ved R. Lyal og B. Doherty, Kommissionens Juridiske Tjeneste, som befuldmægtiget, og med valgt adresse i Luxembourg hos C. Gómez de la Cruz, Kommissionens Juridiske Tjeneste, Wagnercentret, Kirchberg,

sagsøgt,

* Processprog: engelsk.

støttet af

Pilkington United Kingdom Ltd, Saint Helens, Merseyside (Det Forenede Kongerige), ved solicitor J. Kallaugher, advokat Andreas Weitbrecht, Berlin, og advokat M. Hansen, Bruxelles, og med valgt adresse i Luxembourg hos Loesch og Wolter, 11, rue Goethe,

intervenient,

angående en påstand om annullation af Kommissionens beslutning af 21. februar 1996 (sag IV/34.193 — Kish Glass), hvorved der blev givet afslag på en begæring indgivet af sagsøgeren den 17. januar 1992 i henhold til artikel 3, stk. 2, i Rådets forordning nr. 17 af 6. februar 1962, første forordning om anvendelse af bestemmelserne i traktatens artikel 85 og 86 (EFT 1959-1962, s. 81), om at få fastslået en overtrædelse af EF-traktatens artikel 86 (nu artikel 82 EF),

har

DE EUROPÆISKE FÆLLESSKABERS RET I FØRSTE INSTANS
(Fjerde Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, R.M. Moura Ramos, og dommerne V. Tiili og P. Mengozzi,

justitssekretær: fuldmægtig J. Palacio González,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter mundtlig forhandling den 28. april 1999,

afsagt følgende

Dom

Faktiske omstændigheder

1 Den 17. januar 1992 indgav Kish Glass & Co. Ltd (herefter »Kish Glass« eller »sagsøgeren«), som er et irsk selskab, der leverer glasprodukter, en begæring til Kommissionen i henhold til artikel 3, stk. 2, i Rådets forordning nr. 17 af 6. februar 1962, første forordning om anvendelse af bestemmelserne i traktatens artikel 85 og 86 (herefter »forordning nr. 17«). I begæringen bad Kish Glass om at få fastslået, at Pilkington United Kingdom Ltd (herefter »Pilkington«) og dets tyske datterselskab, Flabeg GmbH, havde misbrugt deres dominerende stilling på det irske marked for 4 mm floatglas ved at opstille andre vilkår i forhold til sagsøgeren end de vilkår, som tilbydes andre købere af tilsvarende ydelser, og ved at nægte at levere det pågældende glas ud over en vis mængde, hvilket bragte sagsøgeren i en konkurrencemæssigt ufordelagtig situation.

2 Ved skrivelse af 14. februar 1992 udbad Kommissionen sig i henhold til artikel 11 i forordning nr. 17 en række oplysninger fra sagsøgeren, som besvarede spørgsmålene ved skrivelse af 10. marts 1992.

3 Kommissionen forelagde klagen for Pilkington, som anførte, at selskabet ikke indtog en dominerende stilling på markedet for floatglas, og anvendte en rabatordning, som blev beregnet på grundlag af kundens betydning, betalingsfristerne og de indkøbte mængder.

4 Den 1. juli 1992 indgav sagsøgeren sine bemærkninger til Pilkington's svar til Kommissionen. Sagsøgeren fastholdt, at Pilkington's kundeinddeling var diskriminerende, og at Pilkington med en markedsandel på over 80% var den største leverandør af flydende 4 mm floatglas i Irland, hvilket var det relevante geografiske marked ved bedømmelsen af selskabets dominerende stilling.

5 Den 9. juli 1992 svarede Kommissionen sagsøgeren, at en rabatordning baseret på en inddeling af kunder i forskellige kategorier og på de indkøbte mængder ikke var diskriminerende. Sagsøgeren kommenterede dette den 10. august 1992.

6 Den 18. november 1992 meddelte Kommissionen sagsøgeren i henhold til artikel 6 i Kommissionens forordning nr. 99/63/EØF af 25. juli 1963 om udtalelser i henhold til artikel 19, stk. 1 og 2, i Rådets forordning nr. 17 (EFT 1963-1964, s. 42, herefter »forordning nr. 99/63«), at der ikke var tilstrækkeligt grundlag for at tage klagen til følge og opfordrede sagsøgeren til eventuelt at fremsætte yderligere bemærkninger i denne forbindelse. Kish Glass efterkom ikke opfordringen.

7 Efter et uformelt møde den 27. april 1993 meddelte Kommissionen ved skrivelse af 24. juni 1993 sagsøgeren, at selskabets bemærkninger hverken faktisk eller retligt gav anledning til at ændre den opfattelse, som var blevet udtrykt i skrivelse af 18. november 1992. Kommissionen meddelte dog, at den havde til hensigt at udbede sig en række oplysninger fra Pilkington i henhold til artikel 11 i forordning nr. 17, og anførte, at selskabet ville blive holdt orienteret om sagens fortsatte forløb.

8 Den 3. december 1993 tilsendte Kommissionen sagsøgeren en ikke konfidentiel version af Pilkington's svar på begæringen.

9 Ved skrivelser af 16. februar og 1. marts 1994 redegjorde Pilkington over for Kommissionen for selskabets opfattelse med hensyn til definitionen af det relevante geografiske marked og dets angivelige dominerende stilling på dette marked.

10 Ved to skrivelser af 8. marts 1994 til Kommissionen fastholdt Kish Glass sin opfattelse med hensyn til definitionen af det relevante geografiske marked, hvilket var det irske marked, og med hensyn til Pilkinton's angivelige misbrug af dominerende stilling på det særlige marked for 4 mm floatglas. Sagsøgeren forsynede ligeledes Kommissionen med oplysninger vedrørende Pilkington's prispolitik på det irske marked.

11 Den 24. og 27. maj 1994 tilsendte sagsøgeren Kommissionen andre dokumenter, hvoraf det fremgik, at omkostningerne ved transport fra det kontinentale Europa til Irland var meget højere end omkostningerne ved transport fra Det Forenede Kongerige til Irland, hvorfor der var tale om et lokalt geografisk marked.

12 Ved skrivelse af 10. juni 1994 oplyste Pilkington Kommissionen om, at selskabet bestred de af sagsøgeren forelagte oplysninger om transportomkostningerne.

13 Efter at den havde modtaget oplysninger fra andre glasproducenter i Fællesskabet, tilsendte Kommissionen den 19. juli 1995 sagsøgeren en ny skrivelse i henhold til artikel 6 i forordning nr. 99/63, hvori den fastholdt, at det relevante produktmarked var markedet for salg af floatglas af alle tykkelser til forhandlere, at det relevante geografiske marked omfattede hele Fællesskabet, og at Pilkington ikke indtog en dominerende stilling på dette marked.

14 Den 31. august 1995 fremsatte sagsøgeren sine bemærkninger til denne anden skrivelse i henhold til artikel 6 i forordning nr. 99/63. Sagsøgeren bestred igen Kommissionens bedømmelse såvel af definitionen af det geografiske marked og produktmarkedet som af, hvorvidt Pilkington indtog en dominerende stilling.

15 Mellem den 31. oktober og den 3. november 1995 indhentede Kommissionen telefonisk og pr. telefax oplysninger fra otte irske glasimportører vedrørende metoderne for køb af 4 mm floatglas.

16 Den 14. november 1995 udbad Kommissionen sig en række oplysninger i henhold til artikel 11 i forordning nr. 17 hos et antal selskaber på det irske marked, herunder sagsøgeren og Pilkington, med henblik på at få oplysninger om omfanget af salget af 4 mm floatglas i Irland, om formatet på det solgte glas og om transportomkostningerne til Dublin-området.

17 Den 18. december 1995 tilsendte Kommissionen sagsøgeren svarene fra fem glasmagere, som sagsøgeren modtog den 22. december 1995. Den 7. februar 1996 tilsendte Kommissionen sagsøgeren fem andre svar fra glasmagere, som kom selskabet i hænde den 12. februar 1996.

18 Ved beslutning af 21. februar 1996 afviste Kommissionen endeligt Kish Glass' klage (sag IV/34.193 — Kish Glass) (herefter »den anfægtede beslutning«). Beslutningen blev meddelt den 1. marts 1996. Kommissionen fastholdt sin tidligere opfattelse, dvs. at det relevante produktmarked var markedet for salg af floatglas af alle tykkelser til forhandlere, at det relevante geografiske marked omfattede hele Fællesskabet, eller i hvert fald Nordeuropa, og at Pilkington ikke besad en dominerende stilling på dette marked.

Retsforhandlinger

19 Kish Glass har anlagt denne sag ved stævning indleveret til Rettens Justitskontor den 11. maj 1996.

20 Ved stævning indleveret til Rettens Justitskontor den 30. september 1996 har Pilkington anmodet om at måtte intervenere til støtte for Kommissionens påstande. Ved kendelse af 30. juni 1997 har formanden for Rettens Tredje Afdeling givet tilladelse til interventionen.

21 På grundlag af den refererende dommers rapport har Retten (Fjerde Afdeling) besluttet at indlede den mundtlige forhandling uden forudgående bevisoptagelse. Retten har dog anmodet Kommissionen om at besvare en række skriftlige spørgsmål, hvilket Kommissionen har gjort ved skrivelse af 22. marts 1999.

22 Parterne har afgivet mundtlige indlæg og besvaret Rettens mundtlige spørgsmål under retsmødet den 28. april 1999.

Parternes påstande

23 Sagsøgeren har nedlagt følgende påstande:

— Annullation af Kommissionens beslutning af 21. februar 1996 i sag IV/34.193 — Kish Glass.

— Kommissionen tilpligtes at betale sagens omkostninger.

24 Kommissionen, støttet af intervenienten, har nedlagt følgende påstande:

— Frifindelse.

— Sagsøgeren tilpligtes at betale sagens omkostninger

Realiteten

25 Sagsøgeren har påberåbt sig fem anbringender til støtte for sine påstande. Det første anbringende, som består af to dele, går ud på, at Kommissionen dels har tilsidesat selskabets ret til kontradiktion, dels har tilsidesat retssikkerhedsprincippet og begået magtfordrejning. Med sit andet anbringende gør sagsøgeren gældende, at Kommissionen har tilsidesat de relevante procedureregler. Det tredje anbringende vedrører tilsidesættelse af væsentlige formforskrifter og retssikkerhedsprincippet. Med det fjerde og det femte anbringende gør sagsøgeren gældende, at Kommissionen har anlagt et åbenbart urigtigt skøn med hensyn til definitionen af det relevante produktmarked og det geografiske marked.

Det første anbringende om tilsidesættelse af sagsøgerens ret til kontradiktion og om tilsidesættelse af retssikkerhedsprincippet samt om magtfordrejning

Parternes argumenter

26 Sagsøgeren gør indledningsvis gældende, at Kommissionen ikke gav selskabet en tilstrækkelig lang frist til, at det kunne give udtryk for sine synspunkter, og at dets ret til kontradiktion hermed blev tilsidesat. Sagsøgeren anfører for det andet, at Kommissionen ved at udbede sig oplysninger i henhold til en procedure, som ikke er foreskrevet i forordning nr. 17, har begået magtfordrejning og tilsidesat retssikkerhedsprincippet.

— Tilsidesættelsen af sagsøgerens ret til kontradiktion

27 Sagsøgeren fremhæver, at Kommissionen ved skrivelse af 14. november 1995 udbad sig nærmere oplysninger hos en række irske selskaber angående mængden, formatet og tykkelsen af det floatglas, som blev solgt på det irske marked og på det kontinentaleuropæiske marked. Sagsøgerne modtog den 22. december 1995 og den 12. februar 1996 kopi af de irske selskabers svar, på hvilket grundlag den anfægtede beslutning blev truffet den 21. februar 1996. Svarene havde et indhold, der kunne støtte sagsøgerens opfattelse, men Kommissionen gav en for kort frist (ni dage) til, at selskabet kunne kommentere alle svarene fra de irske selskaber, hvorved det blev forhindret i at varetage sit forsvar.

28 Sagsøgeren anfører, at Domstolen i sin praksis har fastslået, at overholdelsen af retten til kontradiktion er et grundlæggende princip, som skal sikres selv i mangel af udtrykkelige bestemmelser herom, ved enhver procedure, som kan føre til, at en person pålægges en sanktion. I forbindelse med gennemførelsen af retten til kontradiktion har Kommissionen i øvrigt vedtaget regler om aktindsigt såvel for

den, undersøgelsen rettes mod, som for klageren. Desuden har Retten i sin praksis såvel på konkurrenceområdet som på området for antidumping præciseret, at der af retten til aktindsigt følger en ret til kontradiktion.

29 Kommissionen anfører, at det fremgår af bilagene til stævningen, at sagsøgeren flere gange i forbindelse med behandlingen af klagen har fået lejlighed til at fremføre sin opfattelse. Sagsøgeren har ni gange mellem indgivelsen af klagen og afsendelsen af skrivelsen af 19. juli 1995 fået mulighed for at udtale sig. Kommissionen fremhæver, at ikke-konfidentielle kopier af Pilkington's og de fire glasimportørers svar blev sendt til sagsøgeren den 18. december 1995, dvs. to måneder inden den anfægtede beslutning blev truffet. To af disse fire selskaber hører til de tre største importører, og de to andre hører til de mindste glasimportører. Desuden blev ikke-konfidentielle versioner af de fem andre svar tilsendt sagsøgeren den 7. februar 1996. Disse svar bekræftede de oplysninger, som Kommissionen havde opnået ved sine telefoniske undersøgelser mellem den 31. oktober og den 3. november 1995, oplysninger, som blev meddelt sagsøgeren. Sidstnævnte fik yderligere to uger til at kommentere disse sidste svar. Sagsøgeren var fuldt orienteret om sin ret til at udtale sig om de dokumenter, som indgik i sagen, og som selskabet havde adgang til, hvorfor det ikke var nødvendigt at sende sagsøgeren en formel anmodning.

— Magtfordrejning og tilsidesættelse af retssikkerhedsprincippet

30 Sagsøgeren har anført, at Kommissionen under den skriftlige procedure har anført, at de begæringer om oplysninger, som blev sendt til de irske selskaber den 14. november 1995, blot havde til formål at opnå skriftligt bevis for de svar, som Kommissionen allerede havde opnået telefonisk og pr. telefax. Sagsøgeren fremhæver, at den fremgangsmåde, Kommissionen anvendte for at opnå de oplysninger, den havde brug for, dvs. telefonisk og derefter skriftligt, ikke har grundlag i artikel 11, stk. 2-6, i forordning nr. 17, og derfor er i strid med disse bestemmelser. Kommissionen har derfor begået magtfordrejning og undergravet retssikkerhedsprincippet.

31 Kommissionen har anført, at artikel 11 i forordning nr. 17 ikke udelukker, at Kommissionen indhenter oplysninger mundtligt og derefter fremsender formelle begæringer om oplysninger.

Rettens bemærkninger

— Tilsidesættelsen af sagsøgerens ret til kontradiktion

32 Ifølge fast retspraksis er retten til forsvar i enhver procedure, der indledes over for en person, og som kan udmunde i en akt, der indeholder et klagepunkt mod denne, et grundlæggende fællesskabsretligt princip og skal sikres, selv i mangel af bestemmelser vedrørende den pågældende procedure. Ifølge dette princip skal den pågældende virksomhed sættes i stand til på hensigtsmæssig måde at tilkendegive sit synspunkt vedrørende de omstændigheder, på grundlag af hvilke Kommissionen har pålagt sanktionen (jf. bl.a. Domstolens dom af 14.2.1990, sag C-301/87, Frankrig mod Kommissionen, Sml. I, s. 307, præmis 29, af 12.2.1992, forenede sager C-48/90 og C-66/90, Nederlandene m.fl. mod Kommissionen, Sml. I, s. 565, præmis 37, af 29.6.1994, sag C-135/92, Fiskano mod Kommissionen, Sml. I, s. 2885, præmis 39 og 40, og af 14.5.1998, sag C-48/96 P, Windpark Groothusen mod Kommissionen, Sml. I, s. 2873, præmis 47).

33 Det skal imidlertid bemærkes, at dette princip vedrører personer, som Kommissionen indleder en procedure over for. Som Domstolen allerede har fastslået, er denne undersøgelse ikke udtryk for en kontradiktorisk procedure mellem de

berørte virksomheder, men en procedure, som indledes af Kommissionen på eget initiativ eller på grundlag af en klage i forbindelse med dens opgave med at sikre, at konkurrencereglerne overholdes. Det følger heraf, at de virksomheder, over for hvilke Kommissionen indleder en procedure, og de virksomheder, som indgiver en klage i henhold til artikel 3 i forordning nr. 17, og som har godtgjort en legitim interesse i at få en angivelig tilsidesættelse påtalt, ikke befinder sig i samme processuelle situation, og at de sidstnævnte ikke kan påberåbe sig retten til kontradiktion som omhandlet i den nævnte retspraksis (jf. herved Domstolens dom af 17.11.1987, forenede sager 142/84 og 156/84, BAT og Reynolds mod Kommissionen, Sml. s. 4487, præmis 19, og Rettens dom af 15.7.1994, sag T-17/93, Matra Hachette mod Kommissionen, Sml. II, s. 595, præmis 34).

34 Med hensyn til retten til aktindsigt, som ligeledes hører til de processuelle garantier, som har til formål at sikre retten til kontradiktion, har Retten på tilsvarende vis fastslået, at princippet om en fuldt ud kontradiktorisk sagsbehandling ved Kommissionen for så vidt angår de konkurrenceregler, der finder anvendelse på virksomhederne, kun gælder i forhold til de virksomheder, der vil kunne pålægges sanktioner ved en beslutning fra Kommissionens side, hvorved der konstateres en overtrædelse af traktatens artikel 85 og 86 (nu artikel 81 EF og 82 EF), idet tredjemands rettigheder, såsom de i artikel 19 i forordning nr. 17 fastsatte, alene består i en ret til at blive inddraget i den administrative procedure. Navnlig kan tredjemand ikke kræve adgang til Kommissionens sagsakter under samme betingelser som de virksomheder, Kommissionens undersøgelser er rettet mod (dommen i sagen Matra Hachette mod Kommissionen, præmis 34).

35 Med hensyn til sagsøgerens rettigheder som klager bemærker Retten, at behandlingen af klagen i denne sag tog mere end fire år, og at sagsøgeren flere gange fik mulighed at gøre rede for sine synspunkter. Retten bemærker særligt, at de fem sidste svar fra de irske selskaber, som blev meddelt sagsøgeren, ikke indeholdt noget, som ændrede de væsentlige punkter i proceduren, og den omstændighed, at Kommissionen blot indrømmede sagsøgeren ni dage til at kommentere disse svar, inden den anfægtede beslutning blev truffet, var således ikke til hinder for, at sagsøgeren kunne give udtryk for sin opfattelse.

36 Det kan herefter ikke antages, at sagsøgerens rettigheder er blevet tilsidesat.

— Magtfordrejning og tilsidesættelse af retssikkerhedsprincippet

37 Med hensyn til det argument, hvorefter Kommissionen skulle have begået magtfordrejning ved at anmode de irske glasselskaber om oplysninger telefonisk eller pr. telefax, selv om sådanne begæringer ifølge artikel 11 i forordning nr. 17 skal udformes skriftligt, bemærkes indledningsvis, at der ifølge fast retspraksis kun foreligger magtfordrejning, såfremt en beslutning udelukkende eller dog i det mindste overvejende er truffet med det formål at forfølge andre mål end dem, der er angivet (jf. Domstolens dom af 12.11.1996, sag C-84/94, Det Forenede Kongerige mod Rådet, Sml. I, s. 5755, præmis 69, og Rettens dom af 15.1.1997, sag T-77/95, SFEI m.fl. mod Kommissionen, Sml. II, s. 1, præmis 116).

38 Det bemærkes i denne sag, at artikel 11 i forordning nr. 17 ikke er til hinder for, at Kommissionen anmoder om oplysninger mundtligt og derefter fremsender behørigt udformede begæringer, og at sagsøgeren ikke har godtgjort, at de mundtlige oplysninger blev indhentet med det formål at forfølge et andet formål end det, der angives i artiklen.

39 Det følger heraf, at det første anbringende må forkastes i sin helhed.

Andet anbringende om tilsidesættelse af procedureregler

Parternes argumenter

40 Sagsøgeren har anført, at Kommissionen har tilsidesat de i fællesskabsretten fastsatte processuelle garantier, eftersom den begæring om oplysninger, som blev tilsendt Pilkington, ikke var objektivt formuleret.

41 Til støtte for dette synspunkt anfører sagsøgeren, at Kommissionen sendte begæringen om oplysninger til Pilkington den 14. november 1995, dvs. samme dag, som den sendte begæringerne om oplysninger til de irske selskaber. I Kommissionens begæring om oplysninger hedder det: »I sit svar fastholder Kish, at der består et adskilt marked for klart 4 mm floatglas i Irland [...] Kish fastholder desuden, at det alene er Pilkington, som kan levere det format, som efterspørges på det irske marked. Kommissionen har undersøgt dette synspunkt og fundet det lidet begrundet. Det er ikke desto mindre nødvendigt at sende en ny begæring om oplysninger med henblik på at have tilstrækkeligt grundlag for at afvise klagen.« Kommissionen lod altså Pilkington forstå, at klagen var lidet begrundet, selv om det pågældende problem endnu ikke var blevet undersøgt, eftersom Kommissionen endnu ikke havde modtaget svarene på spørgsmålene i skrivelsen af 14. november 1995. Kommissionen kunne således ikke have nogen anelse om, hvad der kunne fremkomme i svarene på begæringerne om oplysninger, men konstaterede alligevel i en skrivelse til den, som undersøgelsen blev rettet mod, at den havde til hensigt at afvise klagen og anmodede om at få forelagt bevis, som kunne gøre dette muligt.

42 Kommissionen har anført, at den i henhold til artikel 11, stk. 3, i forordning nr. 17 har pligt til at angive formålet med begæringen om oplysninger. Kommissionen var på det tidspunkt, skrivelserne blev skrevet, overbevist om, at Kish Glass' påstande sandsynligvis ikke var begrundede, eftersom den allerede telefonisk og pr. telefax havde fået svar fra de virksomheder, som den skulle rette skriftlig henvendelse til. Kommissionen havde således undersøgt Kish Glass' argumenter med behørigt alvor og grundighed, men nåede frem til, at de var ubegrundede.

43 Efter intervenientens opfattelse er det vigtigt, for at kravet om uafhængighed ikke tilsidesættes, at Kommissionen ikke foregriber udfaldet af sine undersøgelser i forbindelse med en klage. Dette indebærer dog ikke, at Kommissionens tjenestemænd ikke kan gøre sig visse tanker om de problemer, som rejses i forbindelse med en klage. Kravet om uafhængighed indebærer, at Kommissionen skal være åben over for enhver argumentation, som kan få den til at skifte opfattelse, i hvert fald indtil klageren har udnyttet sin ret til at udtale sig i henhold til artikel 6 i forordning nr. 99/63. Der er imidlertid ikke noget til hinder for, at Kommissionens tjenestemænd giver udtryk for deres foreløbige stillingtagen over for den virksomhed, som undersøgelsen rettes mod. I denne sag havde Kommissionen allerede ved dens skrivelse i henhold til artikel 6 i forordning nr. 99/63 meddelt Kish Glass, at den ikke havde til hensigt at efterkomme klagen. Kish Glass havde desuden allerede haft mulighed for at kommentere Kommissionens opfattelse. Kommissionen havde således allerede gjort sig visse tanker, da den sendte den pågældende begæring om oplysninger, og at Kommissionen gav udtryk for disse tanker over for Pilkington, udgør ikke en tilsidesættelse af princippet om objektivitet og uafhængighed.

Rettens bemærkninger

44 Retten skal for det første bemærke, at når Kommissionen i henhold til artikel 11, stk. 3, i forordning nr. 17 fremsætter en begæring om oplysninger over for virksomheder eller sammenslutninger af virksomheder, skal den i begæringen angive retsgrundlaget for og formålet med begæringen samt de fastsatte sanktioner for afgivelse af urigtige oplysninger. Kommissionen havde derfor i skrivelsen af 14. november 1995 pligt til at angive baggrunden for begæringen om supplerende oplysninger.

45 For det andet bemærkes, at det følger af fast retspraksis, at når Kommissionen beslutter at foretage en undersøgelse af en klage, den modtager, skal den,

medmindre der foreligger ganske særlige grunde til at undlade det, foretage undersøgelsen med den fornødne omhu, alvor og grundighed, således at den kan foretage en vurdering med fuldt kendskab til de faktiske og retlige omstændigheder, som klagerne har bragt til dens kundskab (Rettens dom af 29.6.1993, sag T-7/92, Asia Motor France m.fl. mod Kommissionen, Sml. II, s. 669, præmis 36).

46 Det fremgår af sagens akter, at Kommissionens undersøgelse i denne sag foregik over en periode på mere end fire år, i hvilken Kommissionen indsamlede oplysninger hos et betydeligt antal virksomheder på området, analyserede oplysningerne og flere gange gav klageren mulighed for at forelægge alle de oplysninger, som kunne tages i betragtning. Kommissionen har hermed optrådt med den fornødne omhu, alvor og grundighed. Sagsøgeren har ikke godtgjort andet, men har blot anført, at Kommissionen i dens skrivelse af 14. november 1995 fastslog, at klagen var »lidet begrundet« og anmodede Pilkington om supplerende oplysninger med henblik på at kunne »afvise« den.

47 Det andet anbringende skal derfor forkastes.

Tredje anbringende om tilsidesættelse af væsentlige formkrav og af retssikkerhedsprincippet

Parternes argumenter

48 Sagsøgeren har anført, at Kommissionens beslutning er behæftet med formmangler og udgør en tilsidesættelse af retssikkerhedsprincippet.

49 Sagsøgeren understreger, at beslutninger om afvisning af klager normalt træffes ved en begrundet skrivelse, som underskrives af det for konkurrence ansvarlige medlem af Kommissionen. I denne sag underskrev det ansvarlige medlem af Kommissionen blot en følgeskrivelse, som indeholdt en sammenfatning af sagsforløbet og afviste klagen med henvisning til den i et andet dokument anførte begrundelse. Der var intet i dette andet dokument (f.eks. en underskrift eller initialer), som angav, at det ansvarlige medlem af Kommissionen var ansvarlig herfor. På grund af denne usædvanlige procedure havde sagsøgeren ingen mulighed for at bedømme, om det ansvarlige medlem af Kommissionen havde set eller godkendt den argumentation, som lå til grund for, at klagen blev afvist. Der er derfor tale om en formmangel og ikke om manglende begrundelse.

50 Kommissionen har anført, at den anfægtede beslutning ikke blev truffet efter en usædvanlig procedure, og at der i beslutningen udtrykkeligt henvises til et bilag, som indeholder begrundelsen for, at klagen blev afvist.

Rettens bemærkninger

51 Retten bemærker, at henvisning i en retsakt til en anden retsakt ifølge retspraksis skal bedømmes på grundlag af artikel 190 i EF-traktaten (nu artikel 253 EF) og ikke er i strid med fællesskabsinstitutionernes begrundelsespligt. I Rettens dom af 12.6.1997 i sagen Tiercé Ladbroke mod Kommissionen (sag T-504/93, Sml. II, s. 923, præmis 55) fastslog Retten således, at der i Kommissionens beslutning til klageren blev henvist til en skrivelse, som var blevet tilsendt klageren i medfør af artikel 6 i forordning nr. 99/63, og at beslutningen således tilstrækkeligt klart angav grundene til, at klagen blev afvist, hvorfor begrundelsespligten i traktatens artikel 190 var opfyldt. Uanset om anvendelsen af henvisninger betragtes som et spørgsmål om begrundelse eller om form, gælder disse betragtninger så meget desto mere, når der henvises til et dokument, der er vedlagt som bilag til beslutningen og dermed er indeholdt heri. Desuden har sagsøgeren på ingen måde ført bevis for sin påstand om, at det ansvarlige medlem af Kommissionen ikke skulle have haft kendskab til begrundelsen for den anfægtede beslutning.

52 Henvisningen i den anfægtede beslutning er således tilstrækkelig til at opfylde fællesskabsrettens krav om retssikkerhed.

53 Det følger heraf, at det tredje anbringende også må forkastes.

Fjerde anbringende om et åbenbart urigtigt skøn med hensyn til definitionen af det relevante produktmarked

Parternes argumenter

54 Sagsøgeren har anført, at Kommissionen har anlagt et åbenbart urigtigt skøn ved ikke i punkt 19 i den anfægtede beslutning at definere det relevante produktmarked som markedet for 4 mm floatglas, men som markedet for salg af råt eller primært floatglas af alle tykkelser til forhandlere, under henvisning til, at aktørerne på markedet, såvel på ombuds- som på efterspørgselssiden, er de samme for alle glastykkelser. Når produkter af forskellige størrelser og typer ikke er substituerbare for brugerne, er det ikke tilstrækkeligt at undersøge, om køberne på markedet er de samme, men man må ligeledes, som Domstolen i sin dom af 9.11.1993 i sagen Michelin mod Kommissionen (sag 322/81, Sml. s. 3461), tillægge konkurrencevilkårene og efterspørgsels- og udbudsstrukturen på det pågældende marked betydning.

55 Sagsøgeren har med hensyn til konkurrencevilkårerne anført, at eftersom en stor procentdel af markedet rent faktisk er forbeholdt en enkelt producent, er de producenter, som ikke sælger glasskiver i det britiske format (2 440 mm × 1 220

mm), formentlig ikke konkurrencedygtige på resten af markedet og kan således beslutte at ikke udnytte denne del af markedet og undlade at forsøge at udsætte det for konkurrence. Dette har alvorlige virkninger på konkurrencevilkårerne på resten af markedet, hvilket bekræftes af, at størstedelen (84%) af markedet for 4 mm floatglas er forbeholdt Pilkington. Sagsøgeren fremhæver, at Pilkington, efter sagsøgerens opfattelse, er den eneste producent af 4 mm floatglas, der anvender forme af visse dimensioner, hvorpå glasset afkøles (»lehr-beds«), og som giver mulighed for at tilpasse glasset til det britiske format uden spild. Sagsøgeren anfører, at de andre producenter, der fremstiller kontinentalt glas, anvender »lehr-beds«, der kun giver dem mulighed for at fremstille glasskiver i kontinentalt format (3 210 mm × 2 250 mm). Endelig er det sandsynligt, at der på det irske marked kun er to forhandlere, som har det nødvendige udstyr til at tilpasse det kontinentale format til britisk format, og en af disse aftager oven i købet cirka 30% af sit behov for det britiske format fra Pilkington.

56 Med hensyn til udbudsstrukturen anfører sagsøgeren i øvrigt, at over 27% af det 4 mm floatglas, som sælges i Irland, er af britisk format, hvilket også blev bekræftet i svarene fra de irske selskaber. Pilkington har en monopollignende stilling med hensyn til dette format (95% af alt salg) og har desuden en markedsandel på 84% på det irske marked for 4 mm floatglas. Udbudssiden på markedet for floatglas påvirkes derfor. På grund af markedsstrukturen er de kunder, der køber skiver i britisk format, tvunget til at foretage sine indkøb af alle formater hos denne producent, som også kan opfylde deres andre behov i 4 mm floatglas.

57 Sagsøgerne hævder desuden, at markedet for 4 mm floatglas skal anses at være det relevante produktmarked, eftersom dette produkt ikke kan erstattes med floatglas af andre tykkelser: Der er ingen krydselasticitet mellem efterspørgslen på 4 mm floatglas og floatglas af andre tykkelser. Hvis priserne på 4 mm floatglas forhøjes, har det formentlig ingen virkning på efterspørgslen efter andre floatglasprodukter. Selv om prisen på floatglas har været meget svingende i

Irland, har efterspørgslen efter andre floatglasprodukter været konstant. Det fremgår såvel af Domstolens og Rettens praksis som af Kommissionens beslutninger (Kommissionens beslutning 88/138/EØF af 22.12.1987 om en procedure i henhold til EØF-traktatens artikel 86 (IV/30.787 og 31.488 — Eurofix — Bauco/Hilti) (EFT 1988 L 65, s. 19) og beslutning 92/163/EØF af 24.7.1991, om en procedure i henhold til EF-traktatens artikel 86 (IV/31.043 — Tetra Pak II) (EFT 1992 L 72, s. 1), Domstolens dom af 2.3.1994, sag C-53/92 P, Hilti mod Kommissionen, Sml. I, s. 667, Rettens dom af 12.12.1991, sag T-30/89, Hilti mod Kommissionen, Sml. II, s. 1439, og af 6.10.1994, sag T-83/91, Tetra Pak mod Kommissionen, Sml. II, s. 755), at der foreligger et relevant produktmarked, når krydselasticiteten mellem produkter, der er substituerbare, er ringe. Det følger så meget desto mere heraf, at der foreligger et særskilt produktmarked, når der ikke er nogen krydselasticitet.

58 Sagsøgeren tilføjer endelig, at man kan udlede af den omstændighed, at et af Pilkington's fire produktionsanlæg er specialiseret i at fremstille 4 mm floatglas, at produktionen ikke hurtigt kan omstilles til andre tykkelser.

59 Kommissionen anfører, at Domstolen i dommen i sagen Michelin mod Kommissionen fastslog, at forskellige produkttyper og produkter af forskellige størrelser, som ikke er substituerbare for forbrugerne, ikke desto mindre kan indgå i samme marked, når produkterne har stor indbyrdes lighed og teknisk er komplementære, og når de udbydes af forhandlere, der skal dække kundekredsens efterspørgsel efter hele produktsortimentet. Dette gælder markedet for råt floatglas, hvor aktørerne på udbuds- og på efterspørgselssiden på første niveau i forhandlerledet er de samme for alle glastykkelse. Kommissionen understreger, at sagsøgeren ikke har ført bevis for sin påstand om, at konkurrencevilkårerne er påvirkede, dels fordi en producent har en betydelig markedsandel på markedet, og dels fordi de producenter, som ikke sælger 4 mm floatglas skiver i britisk format, har ringe mulighed for at være konkurrencedygtige på resten af markedet og kan beslutte ikke at konkurrere på denne del af markedet.

60 Kommissionen anfører med hensyn til sagsøgerens påstande om udbudsstrukturen, hvorefter Pilkington's monopollignende stilling på markedet for salg af floatglas i britisk format giver virksomheden en uangribelig fordel på hele markedet, at glas af en vis tykkelse, der sælges i et vist format, kan erstattes af glas af samme tykkelse solgt i andre formater, eftersom alle grossister kan tilskære større formater og opnå det format, som virksomhederne og de endelige brugere kræver. Floatglas i britisk format anvendes til præcis samme økonomiske formål som floatglas i kontinentalt format.

61 Kommissionen anfører endelig, at sagsøgeren ikke har ført noget bevis til støtte for påstanden om, at det irske marked for 4 mm floatglas på grund af dette markeds angivelige særlige karakter er uafhængigt af markedet for andre glastykkelser. Glas af alle tykkelser fremstilles teknisk set på næsten samme måde, og produktionen kan hurtigt og uden betydelige omkostninger omlægges fra en tykkelse til en anden.

Rettens bemærkninger

62 Som Domstolen gentagne gange har fastslået, skal man ved bedømmelsen af spørgsmålet, om en virksomhed indtager en dominerende stilling, se på konkurrencemulighederne inden for rammerne for alle de produkter, som på grund af deres egenskaber er særligt egnede til at opfylde vedvarende behov, og som kun i ringe omfang kan erstattes af andre produkter (jf. bl.a. Domstolens dom af 11.12.1980, sag 31/80, L'Oréal, Sml. s. 3775, præmis 25, og dommen i sagen Michelin mod Kommissionen, præmis 37). Ifølge samme retspraksis (dommen i sagen Michelin mod Kommissionen, præmis 44) er det ved vurderingen af, om der foreligger dominerende stilling, ikke muligt at sondre mellem en række mindre delmarkeder ud fra den omstændighed, at en vare forekommer i forskellige typer og størrelser, og ud fra, at disse typer og størrelser ikke er substituerbare for forbrugeren. Eftersom afgrænsningen af det relevante marked tjener til at afgøre, om vedkommende virksomhed har mulighed for at hindre en effektiv konkurrence og for at anlægge en i væsentligt omfang

uafhængig adfærd i forholdet til konkurrenter, kunder og forbrugere, kan man ved undersøgelsen i så henseende ikke begrænse sig alene til de omhandlede varers objektive karakteristika; også konkurrencevilkårene og efterspørgsels- og udbudsstrukturen på det pågældende marked må tillægges betydning (dommen i sagen Michelin mod Kommissionen, præmis 37).

63 Retten skal således undersøge, om konkurrencevilkårene og efterspørgsels- og udbudsstrukturen på markedet for floatglas var til hinder for, at Kommissionen på grundlag af dommen i sagen Michelin mod Kommissionen kunne fastslå, at det relevante produktmarked var markedet for råt floatglas af alle tykkelser, eftersom forhandlerne skal dække kundekredsens efterspørgsel efter hele produktsortimentet, selv om glas af forskellige tykkelser ikke er substituerbart for de endelige brugere.

64 Retten bemærker indledningsvis, at det følger af fast retspraksis, at domstolskontrollen af de af Kommissionens retsakter, der vedrører komplicerede økonomiske vurderinger, må begrænses til en efterprøvelse af, om formforskrifterne er overholdt, om begrundelsen er tilstrækkelig, om de faktiske omstændigheder er materielt rigtige, samt af, om der foreligger et åbenbart urigtigt skøn eller magtfordrejning.

65 Sagsøgeren anfører, at de kontinentale glasproducenter ikke kan konkurrere effektivt med Pilkington på grund af, at produktionen ikke er indstillet til det britiske format. Hertil bemærkes, at Kommissionen i punkt 15 i den anfægtede beslutning har undersøgt dette spørgsmål og nået frem til det modsatte resultat. På grundlag af oplysninger fra ni irske importører fandt Kommissionen, at grossisterne ikke i betydeligt omfang foretrak det britiske format, eftersom de —

uden for meget spild — kunne tilskære glasset fra kontinentalt format til britisk format. Sagsøgeren har under retsforhandlingerne for Retten alene anført i denne henseende, at Pilkington efter sagsøgerens kendskab var den eneste producent af 4 mm floatglas, der kunne tilskære glasset til britisk format uden spild, at sagsøgeren mente at vide, at de andre producenter anvendte »lehr beds«, som kun gjorde det muligt at fremstille glasskiver i andre formater, og at det ikke var sandsynligt, at grossisterne kunne tilskære de kontinentale skiver uden spild. Sagsøgeren har ikke alene ikke ført noget bevis til støtte for sin opfattelse, men har heller ikke fremført noget, der kan rejse tvivl om Kommissionens bedømmelse, der blev foretaget på grundlag af oplysninger indhentet direkte hos aktørerne på markedet.

66 Sagsøgeren har også i det væsentlige anført, at Pilkington på grund af selskabets monopollignende stilling på markedet for 4 mm glas i britisk format har særlig fordelagtige handelsforbindelser med glasimportørerne. Sagsøgeren hævder desuden, at 4 mm glas ikke kan erstattes med floatglas af andre tykkelser.

67 Hertil bemærkes, at sagsøgeren ikke har godtgjort, at den eventuelle præference, som importørerne måtte have for Pilkington's produkter, ikke beroede på ren økonomisk interesse eller udøvelse af deres kontraktfrihed. Sådanne præferencer kan ikke tolkes som et bevis på forandringer i udbudsstrukturen på markedet. Det bemærkes, at det fremgår af oplysningerne i svarene fra de irske selskaber, som ikke er blevet bestridt af sagsøgeren, at salget i Irland af 4 mm floatglas i britisk format udgør cirka 27% af markedet. Selv om Pilkington skulle indtage en monopollignende stilling på området for 4 mm glas i britisk format, er denne procentdel åbenbart ikke i sig selv tilstrækkelig til at konstatere, at størstedelen af salget af 4 mm floatglas i Irland kontrolleres af Pilkington, således som sagsøgeren hævder. Cirka 73% af efterspørgslen efter dette produkt opfyldes ved køb af glas i kontinentalt format, hvilket ikke påvirkes af Pilkington.

68 Desuden har Kommissionen i punkt 18 i den anfægtede beslutning fastslået, at produktionen af 4 mm glas teknisk set næsten er identisk med produktionen af glas af andre tykkelser, og at glasproducenterne hurtigt og uden væsentlige omkostninger kan omstille produktionen. Det bemærkes, at den omstændighed, at et af Pilkington's 4 produktionsanlæg er specialiseret i fremstillingen af en vis type glas, ikke indebærer, at fremstillingsteknikken er anderledes, og heller ikke beviser, at en erhvervsdrivende, som kun har et produktionsanlæg, ikke hurtigt kan omstille produktionen, hvorfor sagsøgerens argument vedrørende mangelen på krydselasticitet mellem udbuddet af 4 mm glas og glas af andre tykkelser heller ikke kan tiltrædes.

69 Retten finder derfor, at sagsøgeren ikke har godtgjort, at Kommissionen anlagde et åbenbart urigtigt skøn i punkt 19 i den anfægtede beslutning, hvorefter det relevante produktmarked var markedet for glas af alle tykkelser. Det følger heraf, at argumentet ikke kan tages til følge.

70 Det fjerde anbringende skal derfor forkastes.

Femte anbringende om et åbenbart urigtigt skøn med hensyn til det geografiske marked

Sagsøgerens argumenter

71 Sagsøgeren fremhæver, at selv om Kommissionen erkender, at det irske marked for floatglas på visse punkter adskiller sig fra det tilsvarende marked i det

kontinentale Europa (ingen produktionsanlæg og den omstændighed, at alt floatglas transporteres ad søvejen), udtaler Kommissionen i punkt 23 i den anfægtede beslutning, at analysen af transportomkostningerne og prisniveauet på glas i forskellige dele af Fællesskabet førte til den konklusion, at det relevante geografiske marked var Fællesskabet eller den nordlige del af Fællesskabet. Kommissionen anlagde hermed et åbenbart urigtigt skøn, idet den burde have fastslået, at det relevante geografiske marked var Irland eller Irland og Det Forenede Kongerige.

72 Sagsøgeren har i det væsentlige fremført tre klagepunkter over den i beslutningen antagne definition af det geografiske marked.

— Første klagepunkt

73 Det kriterium, som Kommissionen anvendte til at bestemme det relevante geografiske marked, er ikke i overensstemmelse med det kriterium, som Domstolen anvendte i sin dom af 14. februar 1978 i sagen United Brands mod Kommissionen (sag 27/76, Sml. s. 207). I stedet for blot at lægge vægt på transportomkostningerne til Irland ved fastlæggelsen af det relevante glasmarked, burde Kommissionen have bestemt, inden for hvilket område der forelå andre objektive, for alle erhvervsdrivende ens konkurrencevilkår: Dette kriterium ville have medført, at det relevante geografiske marked var Irland (eller Irland og Det Forenede Kongerige). Fastlæggelsen af Irland som det relevante geografiske marked støttes ifølge sagsøgeren også af, at eksportører på kontinentet ikke har nogen konkurrencekraft med hensyn til salget af 4 mm floatglas, eftersom deres andel af det samlede marked udgør cirka 16%, mens Pilkington's andel udgør cirka 84%.

— Andet klagepunkt

74 Kommissionen har anlagt et åbenbart urigtigt skøn, da den fastslog, at transportomkostningerne til Irland for to producenter i Nordeuropa var ca. 7 til 8% højere end Pilkington's transportomkostninger, og at kun en producent i denne del af Europa havde lavere transportomkostninger end Pilkington. Det følger af en oversigt, som sagsøgeren tilsendte Kommissionen i en skrivelse af 24. maj 1994, at de kontinentale producenters omkostninger ved sø- og landtransport til Irland i virkeligheden er meget højere end Pilkington's omkostninger: Glas, som fremstilles af en kontinental producent, skal transporteres længere ad landeveje eller pr. båd og kan ikke opnå så betydelige rabatter på land- og søtransport, som Pilkington kan.

75 Denne oversigt er i overensstemmelse med Kommissionens praksis i visse sager (Kommissionens beslutning 94/359/EF af 21.12.1993 om en fusions forenelighed med fællesmarkedet (sag nr. IV/M.358 — Pilkington-Techint/SIV) (EFT 1994 L 158, s. 24, herefter »Pilkington-Techint/SIV«-beslutningen), hvori Kommissionen fastslog, at råt floatglas er et voluminøst og tungt produkt, som det er bekosteligt at transportere over større afstande), beslutning 89/93/EØF af 7.12.1988 om en procedure i henhold til EØF-traktatens artikel 85 og 86 (IV/31.906 — planglas) (EFT 1989 L 33, s. 44, herefter »planglasbeslutningen«), hvori den geografiske placering af produktionsanlæggene blev anset for at være af afgørende betydning ved transporten af planglasset), og beslutning 89/22/EØF af 5.12.1988 om en procedure i henhold til EØF-traktatens artikel 85 og 86 (IV/31.900 — BPB Industries PLC (EFT 1989 L 10, s. 50, herefter »BPB-beslutningen«), hvori det blev anset for umuligt på grund af transportomkostningerne og fordelene for de tæt på markedet beliggende produktionsanlæg at forsyne det britiske og irske marked i større målestok og over længere perioder).

76 Hertil kommer, at de irske selskaber i sine svar bekræftede, at transportomkostningerne var af stor betydning ved fastlæggelsen af det geografiske marked. Det

fremgår af svarene, at de glasselskaber, som er beliggende i Dublin-området (i nærheden af Pilkington's fabrik), eller som er beliggende i områder, som let kan nås ad landeveje fra Dublin (Galway), næsten udelukkende forsyner sig hos Pilkington (98%), hvorimod selskaber, som ligger længere bort (i byerne Tipperary, Limerick og Wexford), køber betydeligt mindre mængder glas hos Pilkington (henholdsvis 77%, 62% og 66%).

— Tredje klagepunkt

77 En undersøgelse af fob- (»free on board«) og cif- (»cost, insurance, freight«) priserne ved eksport af 4 mm floatglas fra Det Forenede Kongerige til de andre medlemsstater fra 1990 til 1992 viser, at det irske marked ikke har samme karakteristika som de andre europæiske markeder, men udgør et særskilt marked. Ifølge undersøgelsen var gennemsnitsprisen cif til Irland i den pågældende periode 470 ECU pr. ton; priserne til Nordeuropa (Tyskland, Nederlandene, Belgien og Luxembourg) lå mellem 500 og 540 ECU pr. ton, og til landene i Sydeuropa (Frankrig, Italien, Portugal, Spanien og Grækenland) var priserne mellem 330 og 430 ECU pr. ton. Derimod var gennemsnitsprisen fob til Irland i den pågældende periode 370 ECU pr. ton, til Nordeuropa mellem 300 og 330 ECU pr. ton, og til Sydeuropa mellem 300 og 370 ECU pr. ton.

Kommissionens argumenter

— Første klagepunkt

78 Kommissionen bestrider ikke, at den har anvendt det kriterium, som Domstolen definerede i dommen United Brands mod Kommissionen. Den understreger, at den i punkt 24 i den anfægtede beslutning anførte, at spørgsmålet, om der foreligger en dominerende stilling, skal afgøres på grundlag af det geografiske

område, hvor »de objektive konkurrencevilkår for det pågældende produkt er ensartede for samtlige erhvervsdrivende«: Kommissionen fastslog på dette grundlag, at transportomkostningerne ikke medførte, at Irland var adskilt fra det kontinentale marked.

— Andet klagepunkt

79 Kommissionen fastholder, at dens konklusioner med hensyn til undersøgelsen vedrørende transportomkostningerne er rigtige. Kommissionen konstaterede på grundlag af de oplysninger, som de berørte producenter afgav som svar på skrivelserne i henhold til artikel 11 i forordning nr. 17, at en producent i Nordeuropa havde noget lavere omkostninger end Pilkington, og at to andre producenter havde omkostninger, der set i forhold til ladningens værdi højst var 7-8% højere end Pilkington's. Kommissionen konstaterede endda, at producenterne i Sydeuropa havde væsentligt højere omkostninger set i forhold til ladningens værdi. Henset til, at en producent anses for at kunne bære ekstra udgifter for transport til udkanten af dets hjemmemarked på op til 10% af produktets værdi, konkluderede Kommissionen, at transportomkostningerne til Irland ikke overskred de grænser, som producenterne i Nordeuropa accepterede på deres hjemmemarkeder. Eftersom sagsøgeren desuden ikke kunne forelægge noget bevis, som viste, at de svar, som Kommissionen fik på sin skrivelse til en række uafhængige virksomheder i henhold til artikel 11 i forordning nr. 17, var fejlagtige, var Kommissionen ikke overbevist om, at de indkomne oplysninger ikke kunne lægges til grund.

— Tredje klagepunkt

80 Kommissionen anfører, at de prisoplysninger, som beslutningen blev truffet på grundlag af, blev indsamlet direkte hos producenterne, mens de tal, som blev forelagt af sagsøgeren, kunne anfægtes: Under sagens behandling blev Pilking-

ton's priser nøje vurderet, og priserne svarer ikke til de priser, som sagsøgeren angav. Pilkington's gennemsnitspris i Irland i perioden mellem 1990 og 1992 lå meget tæt på priserne i hvert af landene i Nordeuropa. Kommissionen tilføjer, at de fob- og cif-priser, som sagsøgeren anvender, ikke udgør et pålideligt grundlag. Betegnelsen fob henviser til prisen, når produktet er indladet, og omfatter ikke senere transportomkostninger, hvorimod floatglas sælges »leveret«, hvilket indebærer, at producenten bærer transportomkostningerne. Cif-priserne er ikke udtryk for de virkelige markedspriser, eftersom de ikke omfatter eventuelle rabatter.

Rettens bemærkninger

— Første klagepunkt

81 I dommen United Brands mod Kommissionen fastslog Domstolen, at mulighederne for konkurrence i relation til traktatens artikel 86 må undersøges på grundlag af den pågældende vares karakteristika og ved anvendelse af et bestemt afgrænset geografisk område, hvor varen markedsføres, og hvor konkurrencebetingelserne er tilstrækkeligt homogene til, at virkningen af den pågældende virksomheds økonomiske styrke kan bedømmes (præmis 11). Ved undersøgelsen af, om konkurrencebetingelserne var tilstrækkeligt homogene, henviste Domstolen først og fremmest til transportomkostningerne, og den fastslog, at når disse omkostninger ikke er en reel hindring for den valgte distributionspolitik, må det pågældende marked anses for et enkelt marked (dommen i sagen United Brands mod Kommissionen, præmis 55 og 56).

82 Det følger heraf, at det relevante geografiske marked også i denne sag skal afgrænses, bl.a. på grundlag af de kontinentale glasproducenters transportomkostninger. Det bemærkes i øvrigt, at Kommissionen for at kunne fastlægge konkurrencebetingelserne på de europæiske markeder i den anfægtede beslutning

ikke alene har undersøgt disse omkostninger, men også har klarlagt, at de kontinentale producenter i perioden mellem 1988 og 1994 eksporterede ca. en tredjedel af den samlede efterspørgsel på floatglas i disse stater til Irland, at forskellene mellem de fem største kontinentale glasproducenters priser i Irland og i fem andre europæiske stater ikke tydede på, at der forelå adskilte markeder, og at der ikke bestod hindringer af teknisk eller normativ karakter for at komme ind på det irske marked. Endelig bemærkes, at selv om sagsøgeren bestrider, at Kommissionen har anvendt kriterierne i dommen i sagen United Brands mod Kommissionen korrekt, har sagsøgeren ikke angivet, hvorledes kriterierne bør anvendes til at afgrænse det geografiske marked i lyset af transportprisernes betydning for konkurrencebetingelserne.

83 Det følger af det anførte, at det første klagepunkt skal forkastes.

— Andet klagepunkt

84 Med hensyn til klagepunktet vedrørende den af Kommissionen foretagne undersøgelse af transportomkostningerne bemærkes, at undersøgelsen er foretaget på grundlag af oplysninger fra erhvervsdrivende på området i forbindelse med undersøgelsen af koncentrationen Pilkington-Techint/SIV og den derefter følgende beslutning. I denne beslutning konstaterede Kommissionen, at: 1) 80-90% af et anlægs glasproduktion sælges inden for en radius på 500 km. En del transporteres længere væk, men ved afstande ud over 1 000 km bliver omkostningerne prohibitive, dvs. ikke konkurrencedygtige, 2) et floatglasanlæg konkurrerer inden for sit naturlige afsætningsområde inden for en radius på 500 km med de andre produktionsanlæg, der har et overlappende afsætningsområde, 3) eftersom alle disse anlæg har egne afsætningsområder, er der en tendens til, at et anlægs konkurrence med anlæg, som ligger inden for dets afsætningsområde, udstrækkes til disse anlægs naturlige afsætningsområder. 4) Det forekommer

derfor rimeligt at anse det geografiske reference marked for at være hele Fællesskabet.

85 Det skal først undersøges, om Kommissionens argumentation for afgrænsningen af det relevante geografiske marked i den anfægtede beslutning er selvmodsigende. Det fremgik under retsmødet, at Kommissionen flere steder i den anfægtede beslutning henviser til Pilkington-Techint/SIV-beslutningen, hvori punkt 16 tilsyneladende ikke er i overensstemmelse med punkt 33 i den anfægtede beslutning. Retten bemærker, at en selvmodsigelse i begrundelsen for en beslutning udgør en tilsidesættelse af forpligtelsen i henhold til traktatens artikel 190, som kan påvirke gyldigheden af den omhandlede retsakt, såfremt det godtgøres, at adressaten for retsakten på grund af selvmodsigelsen helt eller delvis er afskåret fra at gøre sig bekendt med den egentlige begrundelse for beslutningen, og at der derfor ikke er nogen som helst retlig støtte for retsaktens konklusion eller dele heraf (jf. bl.a. Rettens dom af 24.1.1995, sag T-5/93, Tremblay m.fl. mod Kommissionen, Sml. II, s. 185, præmis 42).

86 I punkt 16 i Pilkington-Techint/SIV-beslutningen fastslog Kommissionen, at det rå floatglas er et voluminøst, tungt produkt, som er »bekosteligt at transportere over større afstande — således udgør omkostningerne ved at transportere det 500 km med lastbil mellem 7,5% og 10% af salgsprisen«. I punkt 33 i den anfægtede beslutning anførte Kommissionen, at omkostningerne ved transport til udkanten af det naturlige afsætningsområde (»domestic market«) overstiger transportomkostningerne i nærheden af anlægget med cirka 10% af produktets værdi.

87 Ved en nærmere gennemgang af de to beslutninger fremgår det for det første, at der i den anfægtede beslutning henvises til Pilkington-Techint/SIV-beslutningen, uden at der særligt henvises til de procentdele, som anføres i beslutningens punkt 16, for det andet, at procentdelene i punkt 16 er anført til illustration, og at procentdelene ikke har direkte betydning for Kommissionens konklusion i beslutningen, der nøje stemmer overens med den konklusion, Kommissionen kom frem til i den anfægtede beslutning, idet Kommissionen konstaterer, at det forekommer rimeligt at anse det geografiske referencemarked for at være hele

Fællesskabet, og for det tredje, at den afgørende begrundelse for afgrænsningen af det geografiske referencemarked i Pilkington-Techint/SIV-beslutningen er anført i beslutningens punkt 16, andet afsnit, hvor det anføres, at »i betragtning af spredningen af de enkelte floatglasanlæg og den varierende overlapning mellem de naturlige afsætningsområder, der åbner mulighed for afsmitning fra den ene cirkel til den anden, forekommer det mest rimeligt at anse det geografiske referencemarked for at være hele EF«.

88 Det bemærkes, at Kommissionen på ingen måde modsiger sig selv, når den i Pilkington-Techint/SIV-beslutningen afgrænser det geografiske referencemarked først og fremmest på grundlag af begrebet det naturlige geografiske afsætningsområde for et givet floatglasanlæg, som illustreres ved koncentriske cirkler, hvis radius afhænger af de relative transportomkostninger, og på den anden side i den anfægtede beslutning kommer frem til samme afgrænsning efter at have konstateret, at de for en producent acceptable transportomkostninger i det naturlige afsætningsområde for anlægget overstiger transportomkostningerne i nærheden af anlægget med cirka 10% af produktets værdi. Begreberne det naturlige afsætningsområde og området i nærheden af anlægget, på hvilket Kommissionen anslog, at transportomkostningerne ikke oversteg 10%, er ikke indbyrdes modstridende. De to begreber indebærer, at det relevante geografiske marked for en virksomhed afgrænses på grundlag af transportomkostningerne, men at disse ikke beregnes fra anlægget, men fra en række punkter, som befinder sig i omkredsen af en cirkel eller i omkredsen af en række cirkler rundt om anlægget, og som afgrænser det naturlige afsætningsområde eller det område, som ligger i nærheden af anlægget.

89 Det følger heraf, at det i modsætning til, hvad som fremgik under retsmødet, ikke er selvmodsigende, når der i punkt 33 i den anfægtede beslutning henvises til Pilkington-Techint/SIV-beslutningen.

90 Sagsøgeren anfægter ikke selve de kriterier, som Kommissionen anvendte til at bestemme det naturlige afsætningsområde (»domestic market«), og som ligger til

grund for den anfægtede beslutning. Sagsøgerne hævder, at Kommissionen har anlagt et åbenbart urigtigt skøn med hensyn til afgrænsningen af det relevante geografiske marked, og anfægter dermed alene, at de svar fra glasproducenterne, som beslutningen er truffet på grundlag af, kan lægges til grund.

91 Retten bemærker i denne forbindelse, at virksomheder kan pålægges bøder, såfremt de fremsætter urigtige oplysninger i et svar på en begæring i henhold til artikel 11 i forordning nr. 17, og det må derfor lægges til grund, at oplysningerne er rigtige og pålidelige, medmindre andet bevises. Sagsøgeren kan således ikke hævde, at oplysningerne i svarene ikke er rigtige ved blot at henvise til den undersøgelse af transportomkostningerne, som sagsøgeren forelagde under den administrative procedure i skrivelsen af 24. maj 1994, og som ikke blev taget til følge af Kommissionen i den anfægtede beslutning.

92 I sin skrivelse af 24. maj 1994 henviste sagsøgeren til en rapport, som blev bestilt af Dublin Port and Docks Board fra Dublin City University Business School (herefter »Dublin Port Report«) vedrørende omkostningerne ved transport i Dublin havn. For så vidt angår de fordele, som Pilkington angiveligt skulle have med hensyn til transportomkostningerne, lagde sagsøgeren oplysninger til grund, som ikke særligt gælder Pilkington, men som blot overføres til Pilkington's formodede erhvervsvirksomhed. På s. 4 i skrivelsen anførte sagsøgeren f.eks.: »[Pilkington] er ikke tvunget til at anvende specielle skibe og anvender derfor de skibe, som er billigst. Ifølge Dublin Port Report (s. 172 og 173) kan der indrømmes rabatter på 15 til 18% beroende på volumen eller antallet garanterede enheder. Eftersom Pilkington indfører store mængder glas til det irske marked (og har kontor i Dublin), kan selskabet opnå meget fordelagtige rabatter. Rabatten på 18% ydes på dagtransporter, hvorimod rabatten på 15% er den højeste rabat, som ydes på nattransporter. På grund af sin nære beliggenhed til Liverpool kan Pilkington drage fordel af den mest fordelagtige rabat på 18%. Endelig anslår Kish, at Pilkington kan sende op til ca. 40 enheder pr. uge og derfor er en særlig begunstiget kunde, som betaler de laveste tariffer, særligt når transporten bestilles samlet.« Sagsøgeren angav i øvrigt ikke i denne skrivelse nogen nøjagtige tal vedrørende omkostninger ved transport på kontinentet, og anførte, stadig på s. 4 i skrivelsen: »Dublin Port Report nævner ikke procentdelen af de foreliggende 20 åbne containere, men det er med sikkerhed en meget lille del, eftersom der kun er

to shipping-virksomheder, som foretager denne specialiserede form for transport [...]«.

93 Sagsøgerens argument om betydningen af transportomkostningerne, som skulle fremgå af svarene fra de irske glasselskaber, er ikke tilstrækkeligt til at bevise, at det relevante geografiske marked skal afgrænses til blot at omfatte Irland. At glasselskaberne i Dublin og Galway næsten opfylder hele deres behov hos Pilkington, viser alene, at denne med hensyn til transportomkostningerne har en konkurrencefordel i det geografiske område i nærheden af anlægget, men en sådan fordel har næsten alle markedsaktører. Som sagsøgeren selv anfører, køber et stort antal andre irske selskaber betydelige mængder glas hos producenterne på kontinentet. Det bemærkes, at selskabet i Limerick, som ligger lige så langt fra Dublin som Galway, kun aftager 62% af sit glasbehov hos Pilkington. Det er således åbenbart, at det, i modsætning til hvad sagsøgeren hævder, ikke på grundlag af de irske selskabers oplysninger om indførslen af glas kan udledes, at det irske marked er adskilt fra det nordeuropæiske marked.

94 Retten finder endelig, at sagsøgerens argumentation ikke har støtte i de beslutninger, som påberåbes. Det fremgår af punkt 77 i planglasbeslutningen, at transportomkostningerne er en meget væsentlig faktor ved eksport af glas, og at den del af produktionen, som afsættes til eksport, kun er beskeden i forhold til de mængder, der afsættes på hjemmemarkedet, men dette indebærer ikke, at omkostningsanalysen i den anfægtede beslutning er fejlagtig. Desuden var situationen på markedet for gipspladeprodukter, som gav anledning til BPB-beslutningen, helt forskellig fra markedet for floatglas. I BPB-beslutningen havde det selskab, der var anklaget for at have misbrugt sin dominerende stilling, til forskel fra denne sag en fabrik i Irland, som forsynede det nationale marked og en fabrik i Det Forenede Kongerige, som ikke eksporterede til Irland. Kommissionen konstaterede, at fabrikken i Det Forenede Kongerige ikke ville være rentabel i priskonkurrencen med produkter leveret fra Irland (jf. punkt 21 i BPB-beslutningen). Kommissionen konkluderede, at Det Forenede Kongerige og Irland udgjorde det relevante geografiske marked, eftersom disse stater var »de eneste områder i EØF, hvor BPB både [var] eneste producent og [indtog] en næsten monopolstilling inden for levering af gipsplader« (punkt 24 i BPB-

beslutningen). Kommissionen bestemte således det geografiske marked på grundlag af helt andre faktorer end de faktorer, som sagsøgeren har fremført i denne sag.

95 Det følger af det anførte, at det andet klagepunkt må forkastes.

— Tredje klagepunkt

96 Med hensyn til undersøgelsen af forskellene mellem fob- og cif-priserne på 4 mm floatglas, som eksporteres fra Det Forenede Kongerige og sælges i andre stater i Fællesskabet, bemærker Retten, at denne ikke anfægter de konklusioner, som Kommissionen drog i den anfægtede beslutning.

97 For så vidt angår fob-priserne bemærkes, at disse, som Kommissionen har fremhævet, angiver prisen for det indladede produkt og ikke omfatter senere transportomkostninger, som på dette marked normalt bæres af producenterne. Disse priser er derfor ikke egnede til at beskrive de virkelige markedspriser.

98 Cif-priserne derimod, som omfatter omkostningerne ved produktion, forsikring og enhver form for transport, kan derimod anvendes til at bestemme de virkelige markedspriser. Det skal imidlertid bemærkes, at de af sagsøgeren afgivne oplysninger ikke støtter sagsøgerens påstand om, at det relevante geografiske marked skulle være Irland. Det fremgår nemlig af oplysningerne, at forskellen mellem gennemsnitspriserne i Irland og i Holland (470/500; 30 ECU pr. ton) er mindre end forskellen mellem gennemsnitspriserne i Nederlandene og i Tyskland, Belgien og Luxembourg (500/540; 40 ECU pr. ton). Selvstændigt betragtet fører

argumentet således til den konklusion, at Irland tilhører samme geografiske marked som Nederlandene, og ikke, som sagsøgeren hævder, at Irland udgør et marked, der er adskilt fra resten af Nordeuropa.

99 Det følger af det anførte, at det tredje klagepunkt må forkastes.

100 Det femte anbringende skal herefter også forkastes.

101 Kommissionen skal derfor frifindes i det hele.

Sagens omkostninger

102 I henhold til procesreglementets artikel 87, stk. 2, pålægges det den tabende part at betale sagens omkostninger, hvis der er nedlagt påstand herom. Det sagsøgende selskab har tabt sagen, hvorfor det i overensstemmelse med Kommissionens påstand herom bør dømmes til at betales sagens omkostninger.

På grundlag af disse præmisser

udtaler og bestemmer

RETTEN (Fjerde Afdeling)

1) **Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber frifindes.**

2) **Sagsøgeren betaler sagens omkostninger.**

Moura Ramos Tiili Mengozzi

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 30. marts 2000.

H. Jung

Justitssekretær

V. Tiili

Afdelingsformand